

DIŞHEKİMLİĞİNDE AKUPUNKTUR

Derviş YILMAZ*

Ahmet MAHLİ**

Bazı otörlere göre M.Ö. 2700, bazı otörlerce de M.Ö. 4000 ilâ 5000 yıllarına kadar uzandığı söylenen, Çin Halk Cumhuriyetinin 1972 de sınırlarını bütün dünyaya açtığında önemi artan ve klasik tıbbı karşı ilaçsız tedavi olması nedeniyle de ilgi uyandıran insanlık tarihinin en eski sağlık yöntemi akupunkturun diş hekimliğinde de yeri olduğu kesindir.

Bu arada Amerikan Tıp Derneği halâ kuşku içinde olup akupunkturun kanıtlanmamış bir tedavi yöntemi olduğunu ileri sürmektedir (4). U.S.A. Başkanı Nixon'ın Çin'i ziyaretinde Amerikalı doktorlar karşısında Çinli hekimler burun akupunktur anestezisinde başarısızlığa uğramışlardır (4).

Akupunkturun etki mekanizması hakkında çeşitli görüşler vardır. Humoral faktörle izah edilen tesir mekanizması üzerinde çalışan Birkmayer insanlarda akupunktur seanslarından sonra idrarla atılan serotonin yıkılım ürünü olan 5-Hydroxy indoleessing asit miktarının diğer şahıslara göre yüksek olduğunu göstermiştir (2,5). 1973 senesinde Çin'de yapılan hayvan deneylerinde akupunktur tesiri altında beyindeki serotonin seviyesinin yükseldiği ispat edilmiştir (11).

Kampik 1974'de patolojik durumda yüksek olan kolesterin ve trigliserid konsantrasyonunun akupunkturdan birkaç saat sonra düştüğünü ispat etmiştir (9). Pommeranz, akupunktur iğnelerinin derin adalelerde bulunan reseptörler vasıtasıyla stimülasyonun beyine ulaşmasıyla hipofiz ve öteki beyin kısımlarından endorfinin açığa çıkmasına neden olarak ağrıyı inhibe ettiğini belirtmiştir (10). Mayer, akupunkturla ağrı eşiğinin yüzde 28 oranında yükseldiğini göstermiştir (5).

(*) G.Ü. Dişhek. Fak. Ağız, Diş, Çene Hast ve Cer. Anabilim Dalı, Arş. Gör., Dr.

(**) G.Ü. Tıp Fak. Anes. ve Reani. Anabilim Dalı, Uzman Dr.

AKUPUNKTUR

Akupunktur bölgesine prokain enjeksiyonu yapıldığında uzak noktada analgeziye neden olunamadığını gözleyen doktor Chou, akupunktur etkisini nevrал yolla oluşturduğunu ispat etmiştir (12).

1947'den bu yana 8 uluslararası akupunktur kongresi düzenlenmiştir. Çin'de 1958 yılında küçük operasyonlarda (diş çekimi, tonsillektomi, hernie guatr), 1960'larda büyük operasyonlarda akupunktur analgezisinden yararlanılmaya başlanılmıştır (3).

Önceleri 50-80 akupunktur iğnesiyle etkili olunabilirken bugün bu sayı 1-4'e düşmüştür. Keza önceleri sadece manuel olarak tatbik edilen iğneler bugün için uygulanan elektrostimülasyon ile analgezi derinliğinin artması sağlanmıştır (3).

Akupunktur acaba her tür hastalıkta da tedavi edici midir? Dr. Yoo ve Soo-J. Chim batı tıbbının iyileştiremediği birçok hastalıklar da dahil olmak üzere hemen hemen bütün kronik hastalıkları tedavi ettiklerini iddia etmişlerdir (12). Akut cerrahi müdahale gereken durumlarda akupunktur kontrendikedir.

Bugüne kadar 2 milyonun üzerinde akupunktur anestezi ile ameliyat gerçekleştirilmiştir. Shanghai'da cerrahi müdahalelerin 9/10 unda akupunktur anestezi kullanılmaktadır. Çin'de % 8-30 oranında akupunktur anestezi % 20 genel anestezi ve % 20 genel anestezi ve % 50 oranında da lokal anestezinin kullanıldığı istatistiksel araştırmalarla anlaşılmıştır (3). Akupunktur anestezisindeki başarı oranı % 90'dır(5). Bu oran guatr ameliyatlarında % 98-100, kafa ameliyatlarında % 90-95, Thorax ameliyatlarında % 80-95 ve Laparatomie ameliyatlarında % 70'dir. Çin'de diş hekimleri anestezinin yanısıra periodontal ve ağız hastalıklarında moxa ve akupunktur içeren klasik Çin tedavi yöntemlerini kullanmaktadırlar (3).

Diş hekimleri akupunktur noktalarını nasıl lokalize edeceklerini bildiklerinde önemli derecede analgezi ve sedasyon oluşturarak mesleklerini icra edebilirler. Bu özel tedavi yolunu kullanmak için diş hekimleri bilginin yanısıra primer motivasyon, hakiki bir arzu ve bu işi başarabileceklerine dair kendine güvenin olması gerektiğini bilmelidirler.

Başlangıç olarak önemli akupunktur noktalarının yaklaşık lokalizasyonları öğrenmelidir. Sadece diş ağrısı için 26 nokta, diş eti ağrıları içinde 6 ayrı nokta vardır (4, 5).

Akupunktur noktalarının seçimi üç kategoriye göre yapılır (2, 5) :

1 — Klasik Çin tıbbına uyularak meridyen teorisindeki noktaların seçimi,

2 — Aynı segmentte veya komşu segmentte nokta seçimi, bu operasyon alanını innerve eden sensitif sinirin alanındaki noktaların seçimidir,

3 — Lokal operasyon alanındaki noktaların seçimi - Paradontoze de iğneler diş ile diş eti arasına lokal olarak tatbik edilerek tedavi edilebilirler.

Akupunktur analgezisinde ilk olarak tek tek noktalar seçilir ve kombine edilerek ($Ib_{17.18}$, $Mi_{5.7}$) kullanılır. Keskin sınırlı yerleri belli çevresinden bazen bir kabarıklık bazen de bir çukurluk halinde ele gelmeleri ile ayırt edilebilen, hassas olup hassasiyetleri bağlı oldukları organların hastalık derecesine göre artan veya azalan, normal deri noktaları ile arasında 2 - 60 - milivoltluk bir potansiyel farklılığı olup 0.3 - 1°C daha soğuk olduğu belirlenen, üzerine basıldığında «evet» orası diye hasta tarafından hissedilen bu akupunktur noktaları ve lokalize oldukları anatomik bölgeleri iyi bilinmelidir. Bu bölgelere iğnenin batması ile hasta o bölgede gevşeme, uyuşukluk, ağırlık ve sıcaklık duyar.

Refleks duyusunu meydana getirmek için noktanın içinde bulunduğu meridyen boyunca aşağı yukarı yönde yeterli pres uygulanmalıdır. Daha sonra akupunktur iğneleriyle akupunktur analgezisi veya tedavi edici etkisi sağlanır. Maksimal 10 adet akupunktur iğneleri manuel veya elektrostimülasyon ile 15-30 dakika uygulanmalıdır. Elektrostimülasyon hastanın toleransına göre ayarlanır. Şuuru yerinde ve uyanık hastada elektrostimülasyonun şiddeti 10 mA den fazla olmalıdır (2, 5, 9).

Ağız ve yüzün analgezisinde en etkili ve sıkça kullanılan akupunktur noktası baş ile işaret parmakları arasında kalın bağırsak meridyeni üzerindeki dördüncü noktadır. Bu Kb^* noktası bilateral olarak 10' stimüle edilip 10' iğne yerinde bırakıldıktan sonra operasyona başlanır. İşlem seri bir şekilde yapılarak bitirilmelidir (2, 10, 13).

Dental hastalar sıklıkla endişeli korku ve heyecan içinde olduklarından bu konuda akupunktur sedasyonu ile yardımcı olunabilir. Bu trankilizan etki, kalp meridyeni üzerindeki yedinci noktaya akupunktur

AKUPUNKTUR

İğnesi tatbik edilerek elde edilir (Bu nokta, el bileğinin volar yüzünde olup os pisiformenin redial tarafında ve A. ulnaris üzerindedir.).

Tanı ve tedavide ağırlı deri noktalarından yararlanma yöntemi olan akupunkturda diş hekimliğini ilgilendiren noktaları şu şekilde sıralayabiliriz (5, 9, 10,13) :

1 — Kb₄ noktası : Ossa metacarpale I ve II arasındaki köşenin biraz distalinde ve metacarpale II yönündedir. Eğer baş parmak yana doğru açılırsa, hekim baş parmağı ile metacarpale II yönüne doğru bastırılmalı ve buradaki adaleleri palpe ederek iğneyi tatbik etmelidir.

İğnenin batma derinliği 2-5 mm'dir.

Ağırlı eklem hastalıklarında fasial paralizi, trigeminal nevralsi, bunların yanı sıra en önemlisi diş hekimliği cerrahisinde anestezi noktası olarak kullanılmasıdır.

Geleneksel olarak Çinli'lere göre hamilelik sırasında stimüle edilmemelidir.

2 — Kb₃ : Capitulum Metacarpale H'nin proksimalinde küçük bir çukuruktur. Başka bir deyişle işaret parmağı kökünde ve baş parmağın maksimal yana açılması ile ortaya çıkan interdigital deri kıvrımının sonundadır.

İğnenin batma derinliği 2 - 5 mm'dir.

Fasial paralizi, trigeminal nevralsi, parodontitis, stomatitis ve diş çekimlerinde anestezi noktası olarak kullanılır Bu nokta Dr. Petricek'e göre alt ve üst çenenin derin tabakalarına tesir eder.

3 — Kb₃ : Burun kanatları ortasının 5 fen sağında, nasolabial deri kıvrımının en üst ucunda yer alır.

İğnenin batma derinliği 2-3 mm'dir.

Yüzün his bozukluklarında, sinüzitis maksillariste, trigeminal nevralside, fasial paralizde, üst ön grup dişlerin analgezisinde kullanılır. Sigara alışkanlığının bırakılmasında da etkindir.

4 — Kb₁₉ : Nasolabial deri kıvrımında ve burun delikleri hizasında bulunur. İğnenin batma derinliği 2-3 mm'dir.

Fasial paralizi, trigeminal nevralsi, çiğneme kaslarının neden olduğu trismuslarda kullanılır.

5 — İb₁₇ : Kulak kepçesinin distalinde, alt çene köşesinin altında ve M.sternocleidomastoideusun ön tarafında yer alır.

Alt çene diş ağrılarında ve trismusda kullanılır.

6 — İb₁₈ : Göz çukurunun lateral köşesinden vertikal bir çizgi çektirmeyi düşünürsek bu çizginin zygomatik kemiğin alt kenarını kestiği noktadır. İğnenin batma derinliği 2 mm'dir.

Sinüzitis maksillaris, trigeminal nevralsi, fasial paralizi ve üst çene ağrılarında endikedir.

7 — Mi₁ : Foramen infraorbitaledir. İğnenin batma derinliği 2 mm'dir.

Fasiyal paralizi, trigeminal nevralsi ve diş ağrısında kullanılır.

8 — Mi₃ : Gözler tam karşı istikamete baktırıldığında pupillaların ortasından geçen hayali vertikal hat ile burun kanatlarının alt kenarlarını birleştiren hattın kesiştiği noktadır. İğnenin batma derinliği 2 - 3 mm'dir.

Fasiyal paralizi, trigeminal nevralsi, diş ağrıları ve ağız mukozası hastalıklarında kullanılır.

9 — Mi₄ : Ağız köşesinden bir yassı parmak lateraldedir. İğnenin batma derinliği 2 - 4 mm'dir.

Trigeminal nevralsi, yanak şişmesi, diş ağrıları ve trismusda kullanılır.

10 — Mi₇ : M.masseterin içinde yer alır. İğnenin batma derinliği 3 mm'dir.

Trigeminal nevralsi, fasial paralizi, trismus, tükrük bezi iltihapları, alt çene diş ağrıları ve şişmelerinde kullanılır.

11 — Mi₅ : Mandibulanın üst kenarında masseter kasın önünde ve a.fasialisin palpe edildiği yerdir. İğnenin batma derinliği 2-4 mm'dir.

Alt çene diş ağrılarında, trismusda, fasiyal paralizi, trigeminal nevralsi için kullanılır.

12 — Mi₆ : Ağız kapalı iken M.Masseterin en yüksek noktasıdır. İğnenin batma derinliği 2-4 mm'dir.

Diş ağrılarında, parotitis, fasiyal paralizde endikedir.

13 — Mi_{44} : İkinci ve üçüncü ayak parmağı köklerinin eklemleri üzerinde interdigital deri kıvrımından 5 fen proksimalde ve 2. ayak parmağına daha yakındır. İğnenin batma derinliği 2-4 mm'dir.

Fasiyal paralizi, trigeminal nevralsi ve diş ağrılarında kullanılır.

14 — Mi_{42} : Ayak sırtının en çıkıntılı noktasından hemen A.dorsalis pedis'in yanında ve os naviculare ile cureiforme 2, 3 kemiklerinin eklemlerinin birleştiği noktanın üzerinde yer alır. İğnenin batma derinliği 3 - 5 mm'dir.

Diş ağrıları, santral fasiyal paralizde kullanılır.

15 — Mi_{45} : İkinci ayak parmak tırnağının lateral kenarından iki mm. proximal ve lateral uzaklıktadır. İğnenin batma derinliği 2 mm'dir.

Fasiyal paralizi ve diş ağrılarında kullanılır.

16 — Me_{10} : Meridyen bu noktadan itibaren iki dala ayrılır. Bu nokta parasempatik etkilidir.

Üst çene diş ağrılarında ve şiddetli baş ağrılarında kullanılır.

17 — $3I_{17}$: Kulak arkasında proc.mastoideusun önünde yer alır.

Üst çene diş ağrılarında, trismus fasiyal ve trigeminal nevralside kullanılır.

18 — $3I_8$: Alt çene ağrılarında kullanılır.

19 — $3I_{21}$: Helix ve tragus arasındaki çukurda, incisura tragica superior seviyesinde ve ağız açıldığında teşekkül eden çukurda bulunur. İğnenin batma derinliği 2-4 mm'dir.

Fasiyal paralizi, trigeminal nevralsi ve diş ağrılarında kullanılır.

20 — Sk_2 : Incisura intertragica hizasında mandibulanın çıkan dalının hemen arkasında ağız açıldığında ortaya çıkan küçük çukurcuktur.

Diş ağrılarında, paradontos, çene eklemi hastalıklarında, molar dişlerin iltihaplarında ve trismusda kullanılır.

21 — Bö₃ : Melleolus medialisin biraz arka ve alt istikametinde yer alır. Başka bir deyişle A.tibialis posterior nabzının duyulduğu yerdir. İğnenin batma derinliği 4-10 mm'dir. Diş ağrılarında kullanılır.

22 — Bö₅ : BÖ3 noktasının 1 sun altında yer alır. İğnenin batma derinliği 3 - 5 mm'dir.

Diş ağrılarında yardımcı nokta olarak kullanılır.

23 — St₂₃ : İkinci lumbal vertebranın alt kenarından 1,5 sun uzaklıkta sağ ve sol yanda olmak üzere ve simetriktir. İğnenin batma derinliği 8-15 mm'dir.

Diş ağrılarında destekleyici nokta olarak kullanılır.

24 — Yö₂₆ : Philtrumun üst orta 1 3 sınırında bulunur. İğnenin batma derinliği 2-4 mm'dir.

Diş çekiminde kullanılır.

25 — Yö₂₇ : Philtrun uç noktasında üst dudak sınırında üst çenenin dış etinde ve medial hat üzerindedir. İğnenin batma derinliği 2-4 mm'dir.

Diş apseleri, ağrıları, gingivitis, stomatitiste kullanılır.

KULAK AKUPUNKTURU

Vücut noktalarında olduğu gibi kulak kepçesinde de hastalık hallerinde akupunktur noktalarına iğne batırmak, elektrik akımı yöneltmek, ısıtmak, masaj yapmak ve laser ışınları göndermekle akupunktur tedavisi - analgezisi sağlanabilir (3, 5, 6, 7).

Kulak akupunkturunda Fransız ve Çinli'ler ayrı tasnifler yapmalarına rağmen ortak taraf, insanın ana rahmindeki baş aşağı yatan bir cenin şeklinde temsil edilmesidir (8).

Kulaktaki Akupunktur Noktaları (2, 5, 11, 13) :

Bütün bu noktalar lobulusta lokalizedir.

1 — Üst çene diş çekimi noktası :

Diş çekiminde akupunktur analgezisinde kullanılır.

2 — Damak noktası :

AKUPUNKTUR

Trigeminal nevrojji ve diş ağrılarında kullanılır.

3 — Ağız tabanı noktası :

Trigeminal nevrojji ve diş ağrılarında kullanılır.

4 — Dil noktası :

Stomatitis ve diş ağrılarında kullanılır.

5 — Maxilla noktası :

Stomatitis ve trigeminal nevrojji de kullanılır.

6 — Mandibula noktası :

Diş ağrısı, stomatitis ve trigeminal nevrojji de kullanılır.

7 — Alt diş çekim noktası :

Alt çene diş çekiminde akupunkturana gezisinde kullanılır.

Akupunktur ile ilgili çalışmalarında Stemplinger, trigeminal nevrojji de 4 başarılı 4 başarısız sonuç elde ettiğini bildirmiştir.

Felix Mann, 1972'de dört hastaya akupunktur analjezisi uygulamıştır. Kb_4 , Mi_{44} ve ayaktaki noktalara akupunktur iğnesi tatbik ederek oluşturduğu analjezisinde üç hastada başarılı olurken bir hasta hafif ağrı duymuştur. Bir hastada da sinir zedelenmesine bağlı olarak postoperatif parastezi gözlenmiştir (6).

Drummond ise, hastalarında alt premolar ve molar dişlerde akupunktur analjezisi altında çalışarak tüm duyuların normal olduğunu, sadece ağrının ortadan kalktığını rapor etmiştir (4). Hudson, akupunktur analjezisi altında 15 dişi ağrısız olarak çektiğini bildirmiştir (4).

Rosen, kulak akupunkturu ile iki dişi çektiğini belirtmiştir.

Akupunktur Analjezisinin Avantajları :

1 — Hasta, işten sonrası hoş olmayan uyuşukluk hissi duymamaktadır.

2 — Adrenalin ya da lokal anestezi maddeye karşı alerjisi olanlarda aynı reaksiyon akupunktur için sözkonusu değildir.

3 — Akupunkturda tüm ağzın anestezi altında olması, çalışma kolaylığı sağlar.

Yılmaz DERVİŞ, Mahli AHMET

4 — Akupunkturda sadece ağrı hissi kontrol altına alınmaktadır, diğer duyular ve fizyolojik fonksiyonlar etkilenmemektedir.

Bütün bunlara rağmen akupunkturda genel anestezi veya regional lokal analgezisindeki kadar anestezi derinliği olmamakta ve daha seri çalışmayı gerektirmektedir.

Akupunktur anestezisi sürekli değildir. Devamlı olarak aralıklarla uyarılmalıdır.

Bu arada akupunkturun sistemik hastalıklarda ve akut cerrahi müdahale gerektiren durumlarda tedavi edici etkisini beklememek gerekir.

ÖZET

Bu makalede akupunktur hakkında tanıtıcı bilgilerin yanısıra bu Çin tedavi metodunun dişhekimliği alanında kullanımı ve tedavi edici akupunktur noktaları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

AKUPUNKTUR

KAYNAKLAR

- 1 — Brown, Sue. : Acupuncture Isholding its own. Med. Econ. Oct. 3, 189-190, 1983.
- 2 — Balkırlı, M. : Akupunkturun Temel İlkeleri, Ankara, 1984.
- 3 — Fu Wei-kang : «Acupuncture Anaesthesia» Foreign Languages Press, Pekin 1972.
- 4 — Hudson, N.C. : Yesterday and Today; Dentistry in China, JADA 84, 478, May 1972.
- 5 — Mahli, Ahmet: Ders Notları, G.Ü. Tıp Fak. Anesteziyoloji ve Reanimasyon Anabilimdalı, 1986.
- 6 — Mann, F. : Acupuncture Analgesia in Dentistry, Lancet, Apr. 22, 898-899, 1972.
- 7 — Morgan, D.H.: Etal Diseases of the Temporomandibular Apparatus, The C.V. Mosby Company, London, 1982.
- 8 — Penzer, V.: Acupressure in Dental Practice. J. Mass, Dent. Society, 34(2), 71 -75, 1985.
- 9 — Schmidt, H. : Acupuncture Therapeutic. Hippokrates Verlag, Stuttgari 1982.
- 10 — Stiefvater, EW. : Praxider Acupuncture Verlag fur Medizine, Heidelberg, 1977.
- 11 — Tan Leong, T., Tan M.: Veilh Uza, Acupuncture Therapy, Temple University Press, Philedelphia 1973.
- 12 — Tong. Kol Lee Sao-Ji Chim Cures everything to Lumbago G. Kore, 1985.
- 13 — Wertsch, Schrec.ke, Kustner: Acupunktüre atlas, WBV biologisch, Verlang sgesellschaft mbh vond. Co. K.G. 1974.